

Thomsen, Ole: "Pluk dagen", Aarhus Universitetsforlag 2008

- Så lad ikke den slags hovskisnovski typer skræmme dig fra at vise dig smilende over for dine slaver og suveræn på en u-hoven måde. Lad slaverne ære dig, i stedet for at frygte dig!
- 18 Her kommer der nok en eller anden og indvender, at jeg gejler slaverne op til oprør, og styrter herrerne ned fra magtens tinder, fordi jeg har sagt: Lad dem ære deres herre i stedet for at frygte ham.
- "Er det *virkelig* din mening: at de skal ære, ligesom klienter• gør, ligesom morgenhilsende gør!"
- Den der fremsætter en sådan indvending, glemmer nok, at det, der er nok for en gud, ikke kan være for lidt for en husherre. Den der æres, elskes også; kærlighed• kan ikke sameksistere med frygt.
- 19 Derfor er det min vurdering, at du handler fuldstændig rigtigt, når du ikke vil have, at dine slaver skal frygte dig, og når du ikke revser dem med andet end ord; med piskeslag formaner man umælede bæster. Ikke alt, hvad der støder og fornærmer os, tilføjer os også skade: det der tvinger os ud i rent raseri, det er ikke andet end vores egen ønskindethed, med det resultat at *alt*, der ikke går lige efter vores hoved, vækker vrede.
- 20 Det er kongers tænkemåde, vi dermed ifører os; også dem går det jo nemlig på den måde, at de, med forglemmelse både af deres egne kræfter og af alle andres skrøbelighed, blusser så heftigt op, raser så grumt, at man skulle tro de havde lidt en uret, skønt deres lykkestillings højhed yder dem fuldkommen sikkerhed mod enhver fare for overgreb. Og det ved de også meget godt selv; men med alle deres beklagelser jagter de bare en anledning til at skade: De har "lidt uret" for at få en chance for at gøre en.
- 21 Nok om den sag! Du er jo ikke den, der har formaning nodig. Det fortrin er der, blandt mange andre, ved en stålsat karakter: at den godt kan lide sig selv, at den bliver, hvor den er. Usselheden derimod er flagrende, den slår tit om, ikke til noget bedre, men bare til noget andet. Lev vel.

Seneca: Om Mildhed 1.1

Et fyrstespejl for den attenårige Nero

- 1 At skrive om mildheden, Nero Cæsar, har jeg foresat mig, for at jeg kan fungere som en slags spejl og vise dig dig selv, på vej til den størst tænkelige glæde. Thi selv om det sande udbytte af gode gerninger er at have gjort dem, og selv om der ikke findes nogen værdig løn for gode egenskaber uden for dem selv, er det dog en fryd at betragte og kredse om en god samvittighed, for så at vende blikket mod denne umådelige masse af uregerlige mennesker, i splid med hinanden, uden magt over sig selv, rede til, hvis de knækker *dette* åg, gladelig at styrte både andre og sig selv i fordærv – og at sige til sig selv:

- 2 "Mig er det altså, der blandt alle dødelige er blevet foretrukket og udvalgt til på Jorden at træde i gudernes sted! Mig er det, der er herre over folkenes liv og død; hvilken lod og plads enhver skal have, er lagt i min hånd; hvad lykken vil have tildelt enhver af de dødelige, forkynnder den gennem min mund; på mit svar forstår folkene og byerne, om de har grund til glæde, ingen egn i verden kan blomstre mod min vilje og uden min gunst; disse mange tusinde sværd, som min Fred• holder nede, vil blive draget af skeden på mit vink; hvilke nationer der skal udslettes, og hvilke der skal flyttes, hvem friheden skal skænkes, og hvem den skal berøves, hvilke konger der skal gøres til slaver, og hvilke der bør have kronede hoveder, hvilke byer der skal omstyrtes, og hvilke der skal opstå – det er alt sammen underlagt min dom.
- 3 I denne så store magtstilling har intet forledt mig til ubillige straffe, hverken vrede eller ungdommelig heftighed eller menneskers blinde trods, der tit kan få selv den roligste sjæl til at miste tålmodigheden, ej heller den uhyggelige, men i store imperier almindelige ærgerrighed i retning af at demonstrere magt med rædsler. Hos mig sidder sværdet fast i skeden, ubrydelig fast; her økonomiseres til det yderste selv med det sølle blod; enhver, som alt andet fattes, nyder gunst hos mig i kraft af det blotte menneske•-navn.
- 4 Min strengthed holder jeg skjult, min mildhed holder jeg rede; mig selv vogter jeg på, som skulle jeg stå lovene, som jeg fra glemsel og mørke har kaldt frem i lyset, til regnskab. Jeg har ladet mig formilde• af den enes unge, den andens høje alder, en har jeg tilgivet på grund af hans høje, en anden på grund af hans lave rang, og hvor jeg ikke har kunnet finde nogen anden grund til medlidenhed,• har jeg skånet mig selv. På stedet er jeg, hvis de udødelige guder skulle kræve mig til regnskab, rede til én for én at tælle menneskeheden op."
- 5 Du kan, Cæsar, dristigt erklære, at alt, der er betroet dig, er i sikker forvaring, og at staten ikke har nogen voldelig eller hemmelig fare at frygte fra din side. Hvad mennesker såre sjældent og kejsere hidtil aldrig er blevet lovprist for, har du taget efter: at være uden skyld. Den enestående godhed, der lyser ud af dig, er ikke spildt møje, og de bedømmere, den kommer ud for, er hverken utaknemmelige eller ugenerøse. Den bliver gengældt, og aldrig har ét menneske været ét menneske mere kært end du det romerske folk, som i dig har et stort gode og længe vil have det.
- 6 Men det er en umådelig byrde, du har taget på dig; ingen taler nu længere om den guddommelige• Augustus eller Tiberius Cæsars første regeringsår, ingen søger et forbillede, som han vil have dig til at efterligne, uden for dig selv; som målestok for *dit* principat må tjene den forsmag, du har givet på det. Vanskeligt ville dette være, hvis denne godhed ikke var naturlig for dig, men noget midlertidigt påtaget, for ingen kan bære maske i længere tid. Det kunstige falder snart tilbage til sin natur, men hvad der bygger på sandhed og så at sige har rod i fast grund, det vokser sig med tiden blot større og bedre.
- 7 Der stod meget på spil for det romerske folk, da det endnu var uvist, hvad retning

din ædle natur ville tage; nu er folkets forventninger vel funderede, thi der er ingen fare for, at du pludselig skulle forglemme dig selv. Rigtignok gør for megen lykke os grådige, og vort begær er aldrig så behersket, at det tier stille, når det tilfredsstilles; fra det store går det videre til det større, og har vi opnået mere end vi havde håbet, gør vi os de forkasteligste forhåbninger. Alligevel vil enhver af dine borgere nu lade sig afnøde den tilståelse, at han er lykkelig, og at intet kan føjes til denne lykke, ud over at den varer ved. Mange forhold tvinger dem til en sådan tilståelse, som er den allersidste, et menneske kan bekvemme sig til: trygheden, som er dyb og udtømmelig; retten, som troner over al uret; det uomgængelige syn af verdens lykkeligste statsforfatning, som først begrænser friheden dér, hvor den bliver frihed til at blive tilintetgjort. Men hvad der især har slået høje og lave med lige stor beundring, er dog din mildhed, thi af de andre goder fornemmer eller forventer den enkelte mere eller mindre, alt efter sin mere eller mindre begunstigede stilling, men mildheden sætter *alle* lige store forhåbninger til, og der er ingen, der i den grad behager sig i sin egen uskyld, at han ikke glæder sig over at se Mildheden stå rede som et tilflugtssted for de menneskelige vildfarelser.

Seneca: Om Vrede 2.21

At opdrage børn til samfundsvæsener

- 1 Det vil, som sagt, hjælpe, uhyre meget, hvis børnene lige fra begyndelsen får en sund opdragelse; men det er en vanskelig balancegang, fordi vi på én gang må drage omsorg for ikke at nære vreden i dem og for ikke at sløve deres naturlige temperament.
- 2 Sagen kræver omhyggelig opmærksomhed, da både det, der bør fremmes, og det, der bør hæmmes, trives ved midler, der ligner hinanden, og som derfor kan narre selv en god iagttager.
- 3 Ånden udfolder sig i frihed og knuges i trældom. Den opløftes, hvis den roses og får indgivet selvtillid, men just dette kan også avle overmod og irritabilitet; derfor gælder det om at styre den uden om begge vildspor og bruge snart tøjler, snart sporer.
- 4 Barnet må ikke udsættes for nogen ydmygende eller sløveagtig behandling; det må aldrig have brug for at bede på sine grædende knæ eller gavn af at have gjort det; man må hellere tage hele dets situation i betragtning og holde det til gode, både hvor smukt det har handlet i fortiden, og hvor godt det lover for fremtiden.
- 5 I konkurrencer med jævnaldrende må vi hverken tillade det at give fortabt eller hidsig sig op; vi må sørge for, at det bliver gode venner med dem, som det plejer at konkurrere med, så at det i kamp kan vænne sig til ikke at ville beskadige, men nok besejre de andre. Hvis det har sejret og præsteret noget rosværdigt,